

Hentbol Hakemlerinin Bazı Değişkenlere Göre Karar Verme Stillerinin İncelenmesi

Kürşad Han DÖNMEZ¹, Fatih ÖZGÜL²

¹Giresun Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi, Giresun, TÜRKİYE

²Giresun Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi, Giresun, TÜRKİYE

Email: donmezhan28@gmail.com, fatih.ozgul@giresun.edu.tr

Type: Review Article (Received: 27.04.2020 – Accepted: 25.06.2020)

Öz

Bu çalışmada hentbol hakemlerinin, bazı değişkenlere göre karar verme stillerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın örneklemini Türkiye Hentbol liglerinde görev alan A, B ve C klasman il hakemleri ve aday hakemler arasından uygun örnekleme yoluyla seçilen Türkiye'nin çeşitli illerinde görev yapan toplam 85 hakem oluşturmaktadır. Araştırmada ‘Melbourne Karar Verme Ölçeği’ ve araştırmacılar tarafından geliştirilen kişisel bilgi formu kullanılmıştır. İstatistiksel analizler için SPSS 25.0 istatistik paket programı kullanılmıştır. Verilerin normal dağılıma uygunluk gösterdiği belirlendiği için (Kolmogorov-Smirnov), istatistiksel çözümlenmelerde t testi, Anova ve Tuckey testi kullanılmış ve anlamlılık düzeyi .05 olarak belirlenmiştir. Sonuç olarak; toplam karar vermede özsayı ve toplam karar verme stilleri konusunda cinsiyete göre hentbol hakemlerinin puanları arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Karar verme stilleri toplam puanları ve karar verme alt stillerinden erteleyici karar verme, panik karar verme puanları eğitim durumlarına göre, karar verme alt stillerinden dikkatli karar verme puanları hakemlik kademelerine göre, karar verme alt stillerinden panik karar verme puanları yaş durumlarına göre karşılaştırıldığında aralarında anlamlı farklılıklar bulunmuştur.

Anahtar kelimeler: Hakem, Hentbol, Karar Verme

Investigation of Handball Referees' Decision-Making Styles According to Some Variables

Abstract

The purpose of this study is to examine the handball referees' decision-making styles according to some variables. The study sample in Turkey Handball league office areas A, B and C classification provincial referee and constitute a total of 85 candidate referees from the various provinces of Turkey selected by convenience sampling method. 'Melbourne Decision Making Scale' and the personal information form developed by the researchers were used in the study. SPSS 25.0 statistical package program was used for statistical analysis. Since it was determined that the data were suitable for normal distribution (Kolmogorov-Smirnov), t test, Anova and Tuckey test were used in statistical analysis and the level of significance was determined as .05. As a result; There was a significant difference between the scores of handball referees according to gender in terms of total self-esteem and total decision-making styles. When the total scores of decision-making styles and the decision-making sub-styles; postponing decision making, panic decision-making scores according to the education levels, careful decision-making scores as decision-making sub-style according to the referee levels and panic decision-making scores as decision-making sub-style according to age status significant differences were found between them.

Keywords: Referee, Handball, Decision Making.

Giriş

Spor, evrensel kültürün bir parçası, aynı zamanda dünya barışına katkı sağlayan, dili, dini, ırkı farklı insanları birleştiren bir işlev üstlenmektedir. Bir spor müsabakasının heyecan verici, fair play ilkeleri içerisinde ya da kavgalı, olaylı bir şekilde geçmesinde hakemlerin oynadıkları rol oldukça önemlidir.

Hakem; karşılaşmaları, yarışmaları kurallara uygun ve tarafsız olarak yönetmekle görevlendirilmiş kimsedir. Hakemlik; bilgi, beceri, kondisyon, koordinasyon, tecrübe, yeterlilik, kişilik ve konsantrasyon gerektirir. Hakem, bir müsabakada, kaygı, korku, stres gibi psikolojik etkenleri kontrol altına alarak, doğru karar verme özelliğine sahip olmalıdır.

Hakem karar verme aşamasında psikolojik olarak birçok değişkenden etkilenebilmektedir. Başarılı hakem olabilmek, sadece kural bilgisi ile ulaşılabilecek bir konum değildir. Maç öncesi psikolojik olarak maça hazırlanma ile başlayan süreç, maç esnasında doğru karar verme yetisinden, maçın paydaşları ile olan iletişime, zor ve stresli ortamlarda gösterilmesi gereken liderlik özelliğinden, saha içerisinde güvenilebilen kişi olabilmeye kadar birçok hakemlik mesleğini içeren özellikleri gerektirmekte ve başarıya ulaşmasına etki eden faktörler arasında yer almaktadır (Özgün ve diğ., 2017; Açıcı, 2019).

Psikoloji insan davranışlarını anlamada önemli bir alandır. Saha içerisinde kitleler önünde mücadele eden sporcuların davranışlarının yönetimi sadece kurallar dahilinde yapılamaz. Bu sebeple maçı yönetecek hakemler kendilerini insan davranışları ve insan psikolojisi alanında geliştirmeye mecburdur. Bu gelişim karar verme esnasında kural bilgisinin yanında kişiyi davranış değerlendirmesi noktasında başarıya ulaştıracak tek unsurdur. Karar verme ise zihinsel bir süreç olup, insanın en önemli yaşam becerilerinden biridir. Karar verme akıl, düşünce, bilinç ve irade ile donatılmış bulunan insana özgüdür (Çoban ve Hamamcı, 2006).

Karar verme, zihinsel süreçlerin sonucunda, çeşitli alternatifler arasında birinin seçilmesi sürecidir. Bireysel farklılıklar karar verme davranışı üzerinde etkilidir. Çok seçenekli kararlar bireyler açısından daha fazla güçlük ortaya çıkarmaktadır. Bu durum bireyde strese yol açar. Aynı zamanda bu karar karmaşıklığı bireyi karar vermede olumsuz etkiler (Shiloh ve diğ., 2001).

Hentbol, gelişmiş dünya ülkelerinde en fazla seyircisi olan evrensel bir spor dalı halini almıştır. Bu nedenle hakemin verdiği kararlar, müsabakanın sonucuna direkt etki ettiği için hentbol branşında da hakemlik büyük önem arz etmektedir. Hentbol maçları oyuncuların hızlı hareket etmeleri sonucunda geniş bir alana yayılarak hızlı bir tempoda geçmektedir. Bu maçları yöneten hakemler de geniş alan hakimiyetine sahip olmalıdırlar. Bu sebeple hentbol hakemliği psikolojik ve zihinsel yönleri olan bir fiziksel aktivitedir.

Hakemlikte karar verme sürecini etkileyen bazı durumlar vardır. Bunların başında yaş, cinsiyet, tecrübe, klasman gibi faktörler gelir. Aynı şekilde hakemlerin psikolojik durumları ve sosyal becerileri de müsabakalar esnasında karar verme sürecini etkilemektedir.

Bir hentbol hakemi bir maçta yaklaşık 120 karar verir. Aynı zamanda seyircilerin, antrenörlerin ve sporcuların baskısıyla karşılaşır. Bu da bir hakemin tüm kararlarını doğru verebilmesi için kendini sürekli geliştirmesi gerektiğini gösterir. Bu değerlendirmelerin doğrultusunda hakemlerin yaptıkları görevin ne kadar hassas olduğu görülmektedir. Bu hassas durumun temelinde ise mutlak eğitim faktörü yatmaktadır.

Uzunoglu (1992) ‘‘Karar vermek bilişsel ve önemli bir süreçtir’’ demiştir. Müsabaka anında pozisyon gereği verilecek kararda, yetkili tek kişi hakemdir. Karar sporcular tarafından da alındığı için, bu karara sahip çıkma, onu benimseme söz konusudur (Tiryaki, 2000).

Hentbol oyunu içerisinde bu kadar önemli rol oynayan hakemlerin karar verme stilleri, bu araştırmanın önemini ortaya koymaktadır.

Metot

Araştırmanın Modeli:

Araştırma Betimsel Tarama modeline göre tasarlanmıştır. Araştırmanın örneklemini uygun örnekleme yöntemi ile seçilen Türkiye hentbol liglerinde görev yapan A – B ve C klasman hakemler, il hakemleri ve aday hakemlerinden toplam 85 hakem oluşturmaktadır. Uygun Örnekleme Yöntemi araştırmacı açısından zaman ve ekonomik yönden en kolay ulaşılabilirliğin gerçekleştirildiği yöntemdir (Büyüköztürk, 2018; Karasar, 2018; Tabachnick & Fidel, 2013).

Verilerin Toplanması:

Kişisel bilgi formu olarak bağımsız değişkenler ile ilgili bilgi toplamak üzere, araştırmacılar tarafından geliştirilen, kişisel bilgi formu kullanılmıştır. Bu formda cinsiyet, yaş, eğitim durumu ve şu an görev yaptığı klasman ve deneyim yılı ile ilgili sorular yer almaktadır. Araştırmada ‘‘Melbourne Karar Verme Ölçeği I-II’’ uygulanmıştır.

Veri Toplama Aracı:

Melbourne Karar Verme Ölçeği

Orijinali Mann ve Dig. (1998) tarafından geliştirilmiş olan Melbourne Karar Verme Ölçeğini, (Melbourne Decision Making Questionary) Deniz (2004), Türkçeye uyarlayarak, geçerlik ve güvenirlik çalışmasını yapmıştır.

Melbourne Karar Verme Ölçeği iki kısma ayrılmaktadır. I. Kısım: Karar vermede özsaygı (kendine güven) belirlemeyi amaçlamaktadır. Altı maddeden oluşmakta ve üç maddesi düz, üç maddesi de ters yönde puanlanmaktadır. Puanlama maddelere verilen ‘‘Doğru’’ yanıtı 2 puan, ‘‘Bazen Doğru’’ yanıtı 1 puan, ‘‘Doğru Değil’’ yanıtı 0 puan şeklinde yapılmaktadır. Ölçekten alınabilecek maksimum puan 12’dir. Yüksek puanlar karar vermede özsaygının yüksek olduğunun göstergesidir. II. Kısım ise 22 maddeden oluşmakta ve karar verme stillerini ölçmektedir. Dört alt faktörü bulunmaktadır (Deniz,2004). Bunlar; Dikkatli Karar Verme Stili, Kaçınan Karar Verme Stili, Erteleyici Karar Verme Stili ve Panik Karar Verme Stili.

Melbourne Karar Verme Stilleri

1. Dikkatli Karar Verme Stili: Bireyin karar vermeden önce özenle gerekli bilgiyi araması ve alternatifleri dikkatlice değerlendirdikten sonra seçim yapma durumudur. Bu faktör, altı maddelik (2, 4, 6, 8, 12, 16) sorular ile ifade edilmiştir.
2. Kaçınan Karar Verme Stili: Bireyin karar vermekten kaçınması, kararları başkalarına bırakma eğiliminde olması ve böylece sorumluluğu bir başkasına devrederek karar vermekten kurtulmaya çalışma durumudur. Bu faktör, altı maddelik (3, 9, 11, 14, 17, 19) sorular ile ifade edilmiştir.

3. Erteleyici Karar Verme Stili: Bireyin kararı geçerli bir neden olmaksızın sürekli erteleme, geciktirme ve sürüncemede bırakma durumudur. Bu faktör, beş maddelik (5, 7, 10, 18, 21) sorular ile ifade edilmiştir.

4. Panik Karar Verme: Bireyin bir karar durumu ile karşı karşıya kaldığında, kendini zaman baskısı altında hissederek aceleci davranışlar sergileyip, çabuk çözümlere ulaşma çabası durumudur. Bu faktör, beş maddelik (1, 13, 15, 20, 22) sorular ile ifade edilmiştir.

Testin güvenilirlik katsayıları 0.68-0.87 arasında, iç tutarlık katsayıları ise 0.65-0.80 arasında değişmektedir.

Verilerin Analizi:

Araştırmanın istatistiki analizleri SPSS 25.0 paket programında ve t testi, ANOVA, tuckey testi kullanılarak çözümlenmiş ve yanılma düzeyi .05 olarak alınmıştır.

Bulgular

Tablo 1. Araştırmaya katılan Hentbol hakemlerinin Yaş, Mezuniyet, Kademe-Klasman ve Deneyimlerine İlişkin Dağılımları

Yaş Değişkeni	f	%
17 Yaş	5	5,9
18 Yaş	3	3,5
19 Yaş	11	12,9
20 Yaş	14	16,5
21 Yaş	11	12,9
22 Yaş	9	10,6
23 Yaş	9	10,6
24 Yaş	7	8,2
25 Yaş	6	7,1
26 Yaş	1	1,2
27 Yaş	6	7,1
28 Yaş	2	2,4
32 Yaş	1	1,2

Mezuniyet Değişkeni	f	%
Lise Öğrencisi	9	10,6
Lise Mezunu	5	5,9
Üniversite Öğrencisi	41	48,2
Üniversite Mezunu	30	35,3
Kademe/Klasman	f	%
A klasman	2	2,4
B klasman	8	9,4
C klasman	14	16,5
İl hakemi	41	48,2
Aday hakem	20	23,5
Deneyim	f	%
İl Müsabakaları	61	71,8
2. Lig Müsabakaları	14	16,5
1. Lig Müsabakaları	8	9,4
Süper Lig Müsabakaları	2	2,4
Toplam	85	100,0

Tablo 1’de araştırmaya katılan Hentbol Hakemlerinin Yaş, Mezuniyet, Hakemlik Kademe-Klasmanı ve Deneyimlerine ilişkin Tanımlayıcı İstatistikler verilmiştir. Buna göre, katılımcıların 9’u (% 10,6) Lise Öğrencisi, 5’i (% 5,9) Lise Mezunu, 41’i (% 48,2) Üniversite Öğrencisi ve 30’u (% 35,3) Üniversite Mezunu bireylerden oluşmaktadır. Katılımcıların 2’si (% 2,4) A Klasman, 8’i (% 9,4) B Klasman, 14’ü (% 16,5) C Klasman, 41’i (% 48,2) İl Hakemi Klasmanı ve 20’si (% 23,5) Aday Hakem Klasmanında yer almaktadır.

Tablo 2. Hentbol Hakemlerinin Cinsiyet Yönünden Karar Verme Stillere İlişkin Ortalamaları, Standart Sapmaları ve t Değerleri

DEĞİŞKEN	FAKTÖR	N	X	Ss	t	p
Toplam Karar vermede özsaygı (kendine güven)	Kadın	37	45.70	5.38	2.06	.042*
	Erkek	48	47.88	4.33		
Toplam Karar verme stilleri	Kadın	37	4.73	1.41	-2.67	.009*
	Erkek	48	4.06	.89		

*p<0.05

Elde edilen sonuçlara göre; toplam karar vermede özsaygı konusunda cinsiyete göre hentbol hakemlerinin puanları arasında anlamlı bir fark ortaya çıkmıştır, $t = 2.06$, $p < 0.05$. Bu fark erkek hakemlerin puanlarının ($X = 47.88$), kadın hakemlerin puanlarından ($X = 45.70$), daha yüksek olmasından kaynaklanmıştır. Toplam karar verme stilleri konusunda cinsiyete hentbol hakemlerinin puanları arasında anlamlı bir fark ortaya çıkmıştır, $t = -2.67$, $p < 0.05$. Bu fark kadın hakemlerin puanlarının ($X = 4.73$), erkek hakemlerin puanlarından ($X = 4.06$) daha yüksek olmasından kaynaklanmıştır.

Tablo 3. Hentbol Hakemlerinin Yaş Yönünden Karar Verme Stillere İlişkin Varyans Analizleri

DEĞİŞKEN	KAYNAK	KT	Sd	KO	f	p
Toplam Karar vermede özsaygı (kendine güven)	Gruplar Arası	4.67	2	2.34	1.70	.189
	Grup İçi	112.74	82	1.38		
	Toplam	117.41	84			
Toplam Karar verme stilleri	Gruplar Arası	27.25	2	13.63	.560	.573
	Grup İçi	1994.32	82	24.32		
	Toplam	2021.58	84			

Yapılan varyans analizi sonucunda, toplam karar vermede özsaygı, toplam karar verme stilleri konularında yaş durumlarına göre hentbol hakemi bireylerin puanları arasında anlamlı bir fark ortaya çıkmamıştır.

Tablo 4. Hentbol Hakemlerinin Eğitim Durumlarına Göre Karar Verme Stillerine İlişkin Varyans Analizleri

DEĞİŞKEN	KAYNAK	KT	Sd	KO	f	p
Toplam Karar vermede özsaygı (kendine güven)	Gruplar Arası	9.26	3	3.09	2.31	.082
	Grup İçi	108.15	81	1.34		
	Toplam	117.41	84			
Toplam Karar verme stilleri	Gruplar Arası	453.19	3	151.06	7.80	.000*
	Grup İçi	1568.19	81	19.36		
	Toplam	2021.58	84			

*p< 0.05

Yapılan varyans analizi sonucunda, toplam karar verme stilleri konusunda eğitim durumlarına göre hentbol hakemlerinin puanları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur, $F(3,81) = 7.80$, $p < 0.05$. Bu fark lisede okuyan bireylerin ($X = 49.56$), üniversitede okuyan bireylerin ($X = 46.00$) ve üniversite mezunu olan bireylerin puanlarının ($X = 48.63$), lise mezunu olan bireylerin puanlarından ($X = 39.60$) daha yüksek olmasından kaynaklanmıştır.

Tablo 5. Hentbol Hakemlerinin Kademelerine Göre Karar Verme Stillerine İlişkin Varyans Analizleri

DEĞİŞKEN	KAYNAK	KT	Sd	KO	f	p
Toplam Karar vermede özsaygı (kendine güven)	Gruplar Arası	7.65	3	2.55	1.88	.139
	Grup İçi	109.76	81	1.36		
	Toplam	117.41	84			

Toplam Karar verme stilleri	Gruplar Arası	54.05	3	18.02	.74	.530
	Grup İçi	1967.53	81	24.29		
	Toplam	2021.58	84			

Yapılan varyans analizi sonucunda, toplam karar vermede özsaygı, toplam karar verme stilleri konularında hakemlik kademelerine göre hentbol hakemi bireylerin puanları arasında anlamlı bir fark ortaya çıkmamıştır.

Tablo 6. Hentbol Hakemlerinin Maç Yönettikleri(Deneyim) Liglere Göre Karar Verme Stillere İlişkin Varyans Analizleri

DEĞİŞKEN	KAYNAK	KT	Sd	KO	f	p
Toplam Karar vermede özsaygı (kendine güven)	Gruplar Arası	8.05	3	2.68	1.99	.122
	Grup İçi	109.36	81	1.35		
	Toplam	117.41	84			
Toplam Karar verme stilleri	Gruplar Arası	59.60	3	19.87	.82	.486
	Grup İçi	1961.98	81	24.22		
	Toplam	2021.58	84			

Yapılan varyans analizi sonucunda, toplam karar vermede özsaygı, toplam karar verme stilleri konularında maç yönettikleri liglere göre hentbol hakemi bireylerin puanları arasında anlamlı bir fark ortaya çıkmamıştır.

Tablo 7. Hentbol Hakemlerinin Cinsiyet Yönünden Karar Verme Alt Stillere İlişkin Ortalamaları, Standart Sapmaları ve t Değerleri

DEĞİŞKEN	FAKTÖR	N	X	Ss	t	p
Dikkatli Karar Verme Stili	Kadın	37	7.30	1.63	.42	.677
	Erkek	48	7.46	1.86		

Kaçınan Karar Verme Stili	Kadın	37	13.76	2.60	1.21	.230
	Erkek	48	14.35	1.96		
Erteleyici Karar Verme Stili	Kadın	37	12.11	2.27	1.11	.272
	Erkek	48	12.67	2.34		
Panik Karar Verme	Kadın	37	12.54	2.32	1.93	.057
	Erkek	48	13.40	1.77		

Elde edilen sonuçlara göre; karar verme alt stillerine göre hentbol hakemlerinin cinsiyetlerine göre puanları arasında anlamlı bir fark ortaya çıkmamıştır.

Tablo 8. Hentbol Hakemlerinin Yaşlarına Göre Karar Verme Alt Stillerine İlişkin Varyans Analizleri

DEĞİŞKEN	KAYNAK	KT	Sd	KO	f	p
Dikkatli Karar Verme Stili	Gruplar Arası	3.82	2	1.91	.62	.543
	Grup İçi	254.37	82	3.10		
	Toplam	258.19	84			
Kaçınan Karar Verme Stili	Gruplar Arası	4.71	2	2.35	.45	.638
	Grup İçi	426.54	82	5.20		
	Toplam	431.25	84			
Erteleyici Karar Verme Stili	Gruplar Arası	.53	2	.27	.05	.953
	Grup İçi	448.22	82	5.47		
	Toplam	448.75	84			
Panik Karar Verme	Gruplar Arası	27.07	2	13.54	3.38	.039*
	Grup İçi	328.88	82			

		4.01
Toplam	355.95	84

* $p < 0.05$

Yapılan varyans analizi sonucunda, karar verme alt stillerinden panik karar verme konusunda yaş durumlarına göre hentbol hakemlerinin puanları arasında anlamlı bir fark olduğu görülmüştür, $F(2.82) = 3.38, p < 0.05$. Bu fark 25 ve üzeri yaşta olan hakemlerin ($X = 14.29$), 21-24 yaş hakemlerin ($X = 12.84$) ve 21-24 yaş hakemlerin ($X = 12.70$) puanlarından daha yüksek olmasından kaynaklanmıştır.

Tablo 9. Hentbol Hakemlerinin Eğitim Durumlarına Göre Karar Verme Alt Stillere İlişkin Varyans Analizleri

DEĞİŞKEN	KAYNAK	KT	Sd	KO	F	P
Dikkatli Karar Verme Stili	Gruplar Arası	21.09	3	7.03	2.40	.074
	Grup İçi	237.09	81	2.93		
	Toplam	258.18	84			
Kaçınan Karar Verme Stili	Gruplar Arası	33.61	3	11.20	2.28	.085
	Grup İçi	397.64	81	4.91		
	Toplam	431.25	84			
Erteleyici Karar Verme Stili	Gruplar Arası	78.89	3	26.30	5.76	.001*
	Grup İçi	369.86	81	4.57		
	Toplam	448.75	84			
Panik Karar Verme	Gruplar Arası	90.04	3	30.01	9.14	.000*
	Grup İçi	265.92	81	3.28		
	Toplam	355.96	84			

* $p < 0.05$

Yapılan varyans analizi sonucunda, karar verme alt stillerinden erteleyici karar verme konusunda eğitim durumlarına göre hentbol hakemlerinin puanları arasında anlamlı bir fark olduğu sonucu elde edilmiştir, $F(3.81) = 5.76$, $p < 0.05$. Bu fark lisede okuyan hakemlerin puanlarının ($X = 13.55$), üniversite mezunu olan hakemlerin puanlarının ($X = 13.13$) ve üniversitede okuyan bireylerin puanlarının ($X = 12.02$), lise mezunu olan bireylerin puanlarından ($X = 9.40$) daha yüksek olmasından kaynaklanmıştır. Ayrıca karar verme alt stillerinden panik karar verme konusunda eğitim durumlarına göre hentbol hakemlerinin puanları arasında anlamlı bir fark ortaya çıkmıştır, $F(3.81) = 9.14$, $p < 0.05$. Bu fark lisede okuyan hakemlerin puanlarının ($X = 13.56$), üniversite mezunu olan hakemlerin puanlarının ($X = 14.10$) ve üniversitede okuyan bireylerin puanlarının ($X = 12.46$), lise mezunu olan bireylerin puanlarından ($X = 10.20$) daha yüksek olmasından kaynaklanmıştır.

Tablo 10. Hentbol Hakemlerinin Kademelerine Göre Karar Verme Alt Stillere İlişkin Varyans Analizleri

DEĞİŞKEN	KAYNAK	KT	Sd	KO	F	P
Dikkatli Karar Verme Stili	Gruplar Arası	34.83	3	11.61	4.21	.008*
	Grup İçi	223.36	81	2.76		
	Toplam	258.19	84			
Kaçınan Karar Verme Stili	Gruplar Arası	16.08	3	5.36	1.05	.377
	Grup İçi	415.16	81	5.13		
	Toplam	431.24	84			
Erteleyici Karar Verme Stili	Gruplar Arası	13.94	3	4.65	.87	.463
	Grup İçi	434.82	81	5.37		
	Toplam	448.76	84			
Panik Karar Verme	Gruplar Arası	29.95	3	9.98	2.48	.067
	Grup İçi	326.00	81	4.03		
	Toplam	355.95	84			

* $p < 0.05$

Yapılan varyans analizi sonucunda, karar verme alt stillerinden dikkatli karar verme konusunda kademelerine göre hentbol hakemlerinin puanları arasında anlamlı bir fark olduğu tespit edilmiştir, $F(3.81) = 4.21$, $p < 0.05$. Bu fark il hakemlerinin puanlarının ($X = 8.02$) ve A-B klasman hakemlerin puanlarının ($X = 7.00$), aday hakemlerin puanlarından ($X = 6.95$) ve C klasmanı hakemlerin puanlarından ($X = 6.43$) daha yüksek olmasından kaynaklanmıştır.

Tablo 11. Hentbol Hakemlerinin Maç Yönettikleri Liglere Karar Verme Alt Stillere İlişkin Varyans Analizleri

DEĞİŞKEN	KAYNAK	KT	Sd	KO	F	P
Dikkatli Karar Verme Stili	Gruplar Arası	19.32	3	6.44	2.18	.096
	Grup İçi	238.87	81	2.95		
	Toplam	258.19	84			
Kaçıngan Karar Verme Stili	Gruplar Arası	13.99	3	4.66	.91	.442
	Grup İçi	417.26	81	5.15		
	Toplam	431.25	84			
Erteleyici Karar Verme Stili	Gruplar Arası	20.88	3	6.96	1.32	.274
	Grup İçi	427.88	81	5.28		
	Toplam	448.76	84			
Panik Karar Verme	Gruplar Arası	26.16	3	8.72	2.14	.101
	Grup İçi	329.80	81	4.08		
	Toplam	355.96	84			

Yapılan varyans analizi sonucunda, toplam karar vermede özsaygı, toplam karar verme stilleri konularında maç yönettikleri liglere göre hentbol hakemi bireylerin puanları arasında anlamlı bir fark ortaya çıkmamıştır.

Tartışma ve Sonuç

Hentbol hakemlerinin toplam karar vermede özsayı puanları cinsiyete göre karşılaştırılmış aralarında anlamlı bir fark ortaya çıkmıştır. Bu fark erkek hakemlerin puanlarının, kadın hakemlerin puanlarından, daha yüksek olmasından kaynaklanmıştır. Toplam karar verme stilleri konusunda da cinsiyete göre hentbol hakemlerinin puanları arasında anlamlı bir fark ortaya çıkmıştır. Bu fark kadın hakemlerin puanlarının, erkek hakemlerin puanlarından daha yüksek olmasından kaynaklanmıştır. Haniffa ve Ahmed (2008), Dilmaç ve Bozgeyikli (2009) ve Salo ve Allwood (2011)'un araştırmaları bu sonucu desteklemektedir. Avşaroğlu ve Üre (2007), Çetin (2009), Tekin, Özmutlu ve Erhan (2009), Schuller (2010), Tekin ve Ehtiyar (2010), Sezai (2019)'un araştırmaları ise bu sonucu desteklememektedir.

Hentbol hakemlerinin toplam karar vermede özsayı ve toplam karar verme stilleri puanları yaş durumlarına göre karşılaştırılmış aralarında anlamlı bir fark ortaya çıkmamıştır. Toplam karar verme stilleri konusunda eğitim durumlarına göre hentbol hakemlerinin puanları incelenmiş ve aralarında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Bu farklılık, lisede, üniversitede öğrenim gören bireylerin ve üniversite mezunu olan bireylerin puanlarının, lise mezunu olan bireylerin puanlarından daha yüksek olmasından kaynaklanmıştır. Sezai (2019), Izgar ve Yılmaz (2007) ve Uzunoğlu (2008)'in çalışmaları bu sonucu desteklemektedir. Kıratlı (2015), Vural (2013) ve Gacar (2011)'in yaptıkları çalışmalar ise bu sonucu desteklememektedir.

Toplam karar vermede özsayı ve toplam karar verme stilleri değişkenleri hakemlik kademelerine göre karşılaştırıldığında; hentbol hakemi bireylerin puanları arasında anlamlı bir fark ortaya çıkmamıştır. Toplam karar vermede özsayı ve toplam karar verme stilleri puanları hakemlerin maç yönettikleri liglere göre karşılaştırılmış arasında anlamlı bir fark ortaya çıkmamıştır. Elde edilen sonuçlara göre; karar verme alt stillerine göre hentbol hakemlerinin cinsiyetlerine göre puanları arasında anlamlı bir fark ortaya çıkmamıştır. Karar verme alt stillerinden panik karar verme değişkeni puanları hentbol hakemlerinin yaş ortalamaları arasında anlamlı bir fark tespit edilmiştir. Bu fark, 25 ve üzeri yaşta olan hakemlerin, 21-24 yaş hakemlerin puanlarından daha yüksek olmasından kaynaklanmıştır. Karar verme alt stillerinden erteleyici karar verme konusunda eğitim durumlarına göre hentbol hakemlerinin puanları arasında anlamlı bir fark olduğu tespit edilmiştir. Bu fark lisede okuyan hakemlerin puanlarının, üniversite mezunu olan hakemlerin puanlarının ve üniversitede okuyan bireylerin puanlarının, lise mezunu olan bireylerin puanlarından daha yüksek olmasından kaynaklanmıştır. Ayrıca karar verme alt stillerinden panik karar verme konusunda da eğitim durumlarına göre hentbol hakemlerinin puanları arasında anlamlı bir fark ortaya çıkmıştır. Bu fark lisede okuyan hakemlerin puanlarının, üniversite mezunu olan hakemlerin puanlarının ve üniversitede okuyan bireylerin puanlarının, lise mezunu olan bireylerin puanlarından daha yüksek olmasından kaynaklanmıştır. Kıratlı (2015), ve Uzunoğlu (2008)'in çalışmaları bu sonucu desteklemektedir. Vural (2013), Alver (2003), Şenol ve arkadaşları (2012) ve Ülker (2013)'in yaptıkları çalışmalar ise bu sonucu desteklememektedir.

Karar verme alt stillerinden dikkatli karar verme konusunda kademelerine göre hentbol hakemlerinin puanları arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Bu farklılık il hakemlerinin puanlarının ve A-B klasman hakemlerin puanlarının, aday hakemlerin puanlarından ve C klasmanı hakemlerin puanlarından daha yüksek olmasından kaynaklanmıştır. Sezai (2019) ve Kıratlı (2015)'in yaptıkları çalışmalar ise bu sonucu desteklememektedir. Deryahanoğlu (2008) ve Uzunoğlu (2008)'in çalışmaları bu sonucu desteklemektedir.

Toplam karar vermede özsaygı ve toplam karar verme stilleri konularında maç yönettikleri liglere göre hentbol hakemlerinin puanları arasında anlamlı bir fark ortaya çıkmamıştır.

Hakemlik becerileri ve karar vermeye ilkin uluslararası alan yazın incelendiğinde; MacMahon & Mildenhall (2012) “Spor Yönetimini Etkileyen Karar Verme Konusuna Pratik Bir Bakış” isimli araştırmalarında Saha yetkilileri için, konumlandırma ve karar verme arasındaki bağlantı ve karar vermeyi düzeltmek adına en önemli anahtarlardan birinin hakemlerin en iyi konumda olması göz önüne alındığında, hakem konumlandırma genellikle o sırada oynanan oyun tarzının bir yansımasıdır şeklinde ifade edilmiştir. Dosseville ve diğ. (2011), “Judo Hakemlerinin Kararlarında Bağlamsal ve Kişisel Motor Deneyimin Etkileri” isimli araştırmalarında karar verme için hakeme özgü deneyim biriktirmenin önemini altını çizmektedirler. Unkelbach and Memmert (2010) “Hakem Kararlarında Bir İşaret Olarak, Kalabalığın Gürültüsü Ev Sahibi Takım Avantajına Katkı Sağlamaktadır” isimli araştırmalarında, oyunların ilk yarısında hakemlerin kötü karar verme davranışlarının ikinci yarıdaki davranışlarından farklı olduğunu gösterdiğini belirtmişler ve özellikle hakemlerin oyunların sonraki bölümlerinde daha az sayıda sarı kart gösterdiklerini ifade etmişlerdir. Oyun yönetiminin kullanımı ve etkilerini en aza indirme felsefesi ile bağlantılı gayri resmi bir uygulamanın başka bir örneğinde Souchon ve diğ. (2009), basketbol saha hakemlerinin 50’ye 50 yakın çağrı ile tutarlılığa çok dikkat ettiklerini belirtmişlerdir. Hakemlerin sürekli olarak birbirleriyle iletişim kurduklarını, sahanın bir ucunda bir takımdan bir ihlal yapılırsa ve diğer ucunda diğer takımda benzer bir şey yaparsa, aynı şekilde adlandırmanın hakem takımının yararına olduğunu ifade etmişleridir. Hakemlerin kitlelere tam olarak aynı gibi görünen bir sonraki yakın temas veya blok hareketinin aynı şekilde çağrılması ve değerlendirilmesi gerektiğinin farkında olduklarını belirtmiş ve aslında beklenmedik durumlarda kararlarının bilinçli bir düzeyde alınabileceği bulgularını desteklemekteğini tespit etmişlerdir.

Sorumlu Yazar

Fatih ÖZGÜL

Giresun Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi, Giresun, TÜRKİYE

Email: fatih.ozgul@giresun.edu.tr

KAYNAKÇA

- Açııcı, S. (2019). “Ulusal ve Uluslararası Voleybol Hakemlerinin Karar Verme Stillерinin İncelenmesi”, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi Ve Spor Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Samsun.
- Alver B. (2003). “Çeşitli Kamu Kurum Ve Kuruluşlarında Çalışanların Empatik Becerileri, Karar Stratejileri Ve Psikolojik Belirtileri Arasındaki İlişkiler”. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, 141-153, Erzurum.
- Avşaroğlu, S. & Üre, Ö. (2007). “Üniversite Öğrencilerinin Karar Vermede Özsaygı, Karar Verme Ve Stresle Başa Çıkma Stillерinin Benlik Saygısı Ve Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi”, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 18, 85-100.
- Büyüköztürk, Ş. (2018). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. Pegem Atıf İndeksi, 001-214.
- Cengiz R., Pulur A. (2004). “Hakemlerin Fair Play Olaylarına Bakış Açıkları”. Celal Bayar Üniversitesi Spor Felsefesi ve Sosyal Bilimleri Sempozyumu, 17-20 Kasım, Özet Bildiriler Kitapçığı, Manisa.
- Çoban D. (2004). “Türkiye Profesyonel Futbol Liglerinde Görev Yapan Klasman Hakemlerinin Sürekli Kaygı Durumlarının İncelenmesi”, S.Ü. Sağlık Bilimleri Enstitüsü Antrenörlük Eğitimi Ana Bilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya.
- Çoban A E, Hamamcı Z. (2006), “Kontrol Odakları Farklı Ergenlerin Karar Stratejileri Açısından İncelenmesi”. Kastamonu Eğitim Dergisi;14(2), 393-402.
- Deniz M.E. (2004) “Investigation of the Relation Between Decision Making Self-Esteem, Decision Making Style And Problem Solving Skills of University Students”, Eurasian Journal of Educational Research, 15, 23-35.
- Deryahanoğlu G. (2014). “Kick Boks Hakemlerinin Karar Verme Ve Atılganlık Düzeylerinin Algılanan Mesleki Yeterlilik Üzerine Etkisinin İncelenmesi”. Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 44-55, Sakarya.
- Dilmaç, B. & Bozgeyikli, H. (2009). “Öğretmen Adaylarının Öznel İyi Olma Ve Karar Verme Stillерinin İncelenmesi”. Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi, 11(1), 171-187.
- Dosseville, F., Laborde, S. & Raab, M. (2011). Contextual and Personal Motor Experience Effects in Judo Referees’ Decisions. *The Sport Psychologist*, 25, 67-81.
- Durna E. (1997) *Türkiye’de Futbol ve Hakem*. Yıldızlar Matbaacılık, İstanbul.
- Gacar A. (2011). “Türkiyedeki Beden Eğitimi Ve Spor Öğretim Elemanlarının Karar Verme Ve Atılganlık Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi”, Fırat Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, 90-124, Elazığ.
- Gülşen, D. (2008). “Farklı Lig Düzeyinde Oynayan Futbolcuların Oynadıkları Mevkilere, Öğrenim Durumu Ve Spor Yaşlarına Göre Problem Çözme Becerilerinin İncelenmesi”, Çukurova Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Adana.

- Haniffa, M. B. M. & Ahmed, E. M. (2008). "Gender differences in decision-making styles of Malasian managers". *European Journal of Scientific Research*, 19(3), 405-415.
- Izgar H, Yılmaz E. (2007). "Pio Ve Yibo'nda Görev Yapan Okul Yöneticilerinin Karar Vermede Özsayı Ve Karar Verme Stilleri Arasındaki İlişki". *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 341-351.
- Karasar, N. (2018). *Bilimsel Araştırma Yöntemi (Otuz Üçüncü Basım)*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Kıratlı E. (2015). "Tenis Hakemlerinin Karar Verme Stilleri Ve Empatik Eğitim Düzeylerinin Karşılaştırılmalı Olarak Değerlendirilmesi", *Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi*, 60-81, İstanbul.
- Kolmogorov, A. (1933) "Sulla Determinazione Empirica Di Una Legge Di Distribuzione" *G. Inst. Ital. Attuari*, 4, 83.
- Kruskal, W. H. (1957) "Historical Notes on the Wilcoxon Unpaired İkili Örneklem Testi". *Journal of the American Statistical Association* 52 (279), 356-360.
- Kruskal and Wallis (1952) "Birinde Derecelendirme Kullanılması- Varyans Analiz Kriteri", *Journal Of The American Statistical Association* 47 (260), 583-621.
- MacMahon, C., & Mildenhall, B. (2012). A Practical Perspective on Decision Making Influences in Sports Officiating. *International Journal of Sports Science & Coaching*, 7(1), 153–165. doi:10.1260/1747-9541.7.1.153.
- Mann, Henry B., Whitney., & Donald, R. (1947). "On a Test of Whether one of Two Random Variables is Stochastically Larger than the Other". *Annals of Mathematical Statistics* 18 (1), 50-60.
- Özgün, A., Yaşartürk, F., Ayhan, B., & Bozkuş, T. (2017). Hentbolcuların Spora Özgü Başarı Motivasyonu ve Mutluluk Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Uluslararası Kültürel ve Sosyal Araştırmalar Dergisi (UKSAD)*, 3(Special Issue 2), 83-94.
- Salo, I. & Allwood, C. M. (2011). "Decision-making Styles, Stres and Gender Among Investigators". *An International Journal of Police Strategies & Management*, 34 (1), 97-119.
- Schuller, I. (2010). "Decision-making Under Time Pressure Regard To Preferred Cognitive Style (Analytical-Intuitive) And Study Orientation." *Studia Psychologia*, 52 (4), 285-290.
- Sezai A. (2019) "Ulusal Ve Uluslararası Voleybol Hakemlerinin Karar Verme Stillерinin İncelenmesi" *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi Ve Spor Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Samsun.
- Shiloh, S., Koren, S., & Zakay, D. (2001) "Individual Differences In Compensatory Decision Making Style And Need For Closure As Correlates Of Subjective Decision Complexity And Difficulty". *Personality And Individual Differences*.
- Smirnov, N.V. (1948). "Tables For Estimating The Goodness Of Fit Of Empirical Distributions", *Annals Of Mathematical Statistics*, 19, 279.
- Souchon, N., Cabagno, G., Traclet, A., Trouilloud, D., & Maio, G. (2009). Referees' Use of Heuristics: The Moderating Impact of Standard of Competition, *Journal of Sports Sciences*, 27(7), 695-700.

Şenol S, Öztürk Can H, Pektaş İ. (2012). “Decision making and problem solving skills of midwifery students in Turkey”. *HealthMed*, 6(2), 560-567.

Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2013). *Using multivariate statistics: International edition*. Pearson 2012.

Tekin, M., Özmutlu, İ. & Erhan, S. E. (2009). “Özel Yetenek Sınavlarına Katılan Öğrencilerin Karar Verme Ve Düşünme Stillерinin İncelenmesi”. *Atatürk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 11 (3), 42-56.

Tekin, Ö. & Ehtiyar, R. (2010). “Yönetimde Karar Verme: Batı Antalya Bölgesindeki Beş Yıldızlı Otellerde Çalışan Farklı Departman Yöneticilerinin Karar Verme Stilleri Üzerine Bir Araştırma”. *Journal Of Yaşar University*, 20 (5), 3394-3414.

Tiryaki Ş. (2000). *Spor Psikolojisi*. Eylül Kitap ve Yayınevi, Ankara.

Uzunoğlu Ö. (2008). “Karar Vermek Bilişsel Ve Önemli Bir Süreçtir. Türk Futbol Hakemlerinin Karar Verme Stillерinin Klasmanlarına Ve Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi”. Selçuk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya.

Unkelbach, C. & Memmert, D. (2010). Crowd Noise as a Cue in Referee Decisions Contributes to the Home Advantage, *Journal of Sport & Exercise Psychology*, 32, 483-498.

Ülker M. (2017). “Spor yapan ve yapmayan ortaöğretim öğrencilerinin kişilik özellikleri, karar verme stilleri, stresle başa çıkma stratejilerinin karşılaştırılması” Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 52-83, Burdur.